

Odpočívající
barzoj

Barzoj – ruský chrt

Barzoj je díky své impozantní velikosti, bohatému osrstění a eleganci i mezi ušlechtilými chrti naprosto nepřehlédnutelný. Kde se vzal? A proč je tak jedinečný?

Otom, že barzoj (psovaja borzaja, ruskaja psovaja borzaja) pochází z Ruska, není nejmenších pochyb, jako zemi původu je uvádí i Mezinárodní kynologická federace (FCI). Ale tak jednoduché to přece jenom není.

Původ a vývoj

O vznik dnešního kulturního plemene a začátky organizovaného chovu se však zasloužili ruští emigranti, kteří opustili po říjnové revoluci z roku 1917 vlast. V západní Evropě vypracovali jednotný standard, na jehož základě bylo plemeno později mezinárodně uznáno.

Z vývojového hlediska je ruský chrt - barzoj formou odvozenou. Vznikl křížením

okcidentálních chrtů severského typu s chrti z orientální vývojové linie a následným spojováním produktů těchto křížení s dlouhosrstými dogovitými psy horského typu (pasteveckými).

Předky severských chrtů z okcidentální vývojové linie byli chrti ze Středomoří, kteří se s Kelty a Germány dostávali do severnějších oblastí Evropy. Zde vytvořili formu známou jako keltský chrt (vertagus), která se stala předkem mnoha severských plemen okcidentálního původu, například španělského chrti, italského chrtíka, grejhaunda, vipeta, skotského jeleního psa a irského vlkodava, ale také vymřelého fríského chrti.

Z těch keltských chrtů, kteří se rozšířili ze

západní Evropy do Skandinávie s předky germánských Normanů, vznikla ve své době nejrozšířenější, dnes už vymřelá forma - varjažský chrt. Byl to chrt švédských Normanů - Varjagů a představoval výchozí, v podstatě jednotnou, ale značně proměnlivou populaci, z níž vznikly v různých zeměpisných oblastech procesem reproduktivní izolace různé lokální variety odlišné od jiných příbuzných místních variet i od populace původní. Z takových variet pak vzniklo několik blízkce příbuzných plemen - dnes už neexistující kurlandský (pobaltský) chrt, vymřelý, ale koncem 20. stol. rekonstruovaný polský chrt a předek zatím neuznaného ukrajinského (ruského krátkosrstého) chrti

(chortaja borzaja, chortaj) a ruského chrta - barzoje.

Varjažští chrti se do východní Evropy dostávali od severozápadu s Varjagy, kteří pronikali po řekách do východní Evropy na svých kočovnických výpravách, usazovali se zde a ovládali obchodní cesty do byzantské říše a arabských zemí. Pod vedením Rurika, jednoho ze svých vůdců a zakladatele dynastie Rurikovců, sjednotili v 9. stol. východní slovanské kmeny, čímž přispěli rozhodující měrou ke vzniku Kyjevské Rusi. Tento raně středověký státní útvar, jehož centrum se nacházelo při středním toku Dněpru, se rozkládal až k Baltskému a Černému moři a ke Karpátům.

Stavbou těla se varjažský chrt podobal zhruba dnešnímu polskému chrtovi, osrstěním trochu irskému vlkodavovi a skotskému jelenímu psu. Byl dobře přizpůsoben chladnému podnebí. Měl dozadu složené ušní boltce, čímž se oproti chrtům mediteránním zmenšila jejich plocha a snížily tepelné ztráty, a delší, tvrdou až vysloveně hrubou krycí srst s měkkou, dobře vyvinutou a zejména v zimě velmi hustou podsadou, která ho dobře chránila ve studeném podnebním pásmu před prochlazením, obzvláště za větrného a deštivého počasí. Ve východoevropských stepích, kde byly velmi příhodné podmínky pro lov s chrti, kde však žádná taková původní plemena neexistovala, se varjažští chrti poměrně brzy značně rozšířili. Později se ze západoasijských oblastí dostávali na ruské území s turkickými etniky chrti orientálního původu, typu perského chrta - saluky, obecně nazývaní tazy. Byli menší, ale rychlejší než chrti Varjagů. Slovo „tazy“ je turkicko-perského původu a znamená psa lovičícího zrakem - chrta, tedy totéž co arabské slovo čtené někdy saluki a jindy sloughi. Pozůstatkem těchto chrtů orientálního původu na ruském území je krátkosrstý jihoruský stepní chrt (bílý tazy zvaný též stepní barzoj, južnorusskaja stěpnaja borzaja). Protože ke štvanicím, především na vlky, byli zapotřebí nejen psi statní a silní typu varjažského chrta, ale také co nejrychlejší, typu tazyho, byly tyto dvě formy spolu kříženy. Ke křížením docházelo často zejména v 15. až 16. stol. Potomkem produktů takových křížení je nejen dlouhosrstý kurdský chrt z území jižního Ruska, východního Íránu, severního Iráku, severní Sýrie a východního Turecka, ale také čerkeský chrt (orlovský vlkodav zvaný také krymak), ukrajinský (ruský krátkosrstý) chrt a přímý předek moderního ruského chrta - barzoje, jakýsi „prabarzoj“.

Ušlechtilá hlava

Na vzniku moderního barzoje se však spolupodílela ještě další plemena. Obvykle bývají uváděny lajky, ale pokud opravdu byly vkříženy (doklady pro to chybějí), nešlo o nic víc než o příležitostně přilíhající krve, které nezanechalo žádné patrné stopy v exteriéru současného plemene. Dlouhé osrstění, mezi chrti svým způsobem jedinečné, svědčí však o tom, že chrtí předkové dnešního barzoje museli být kříženi s pasteveckými dlouhosrstými dogovitými psy horského typu. Křížení „prabarzojů“ s předky či blízkými příbuznými kavkazského pasteveckého psa jsou nejen dobře doložená, ale také logická - tyto psi se užívali k boji s vlky a vynikají nebyčejnou odvahou a silou. Svěho času byla naprosto běžná a jejich účelem bylo získat pro štvance na vlky velmi silné, značně rychlé, vytrvalé, nesmírně odvážné a dostatečně ostré psy.

Vznik kulturního plemene

V 19. století existovali ruští chrti krátko-

srstí, hrubosrstí a dlouhosrstí. Lovecký kongres konaný roku 1873 v hlavním městě Ruska se zabýval i problematikou chovu loveckých psů a barzojů zvláště a uznal oficiálně sedm základních typů dlouhosrstých ruských chrtů. Byl to typ Peršino, Ozerov, Boldarev, Bibikov, Geje-rov, Sumarokov a Čelišev. Všechny se nazývaly podle svého chovatele nebo psince (chovu), z něhož pocházely. Hlavní problém, jímž se měl kongres zabývat, se však nevyřešil, na otázku, zda „praví“ ruští chrti jsou krátkosrstí, hrubosrstí nebo dlouhosrstí, což byl předmět sporu mezi chovateli, neodpověděl. Dlouhosrstý ráz si získal díky své líbivosti značnou popularitu až později v západní Evropě, a to rozhodlo.

Všechny uznané dlouhosrsté typy barzojů odvozovaly svůj původ od dvou základních rázů, které se v Rusku vyskytovaly již před rokem 1860. Představitel prvního byli velmi hustě osrstění, o kohoutkové výšce kolem 81 cm, masivní stavby těla a velmi silné kostry s mohutným osvalením a poněkud těžší hlavou. Srst byla obvykle světle zbarvená. Po výkonnostní stránce to byli sprinteři. Příslušníci druhého rázu měli normální dlouhé osrstění, byli menšího vzrůstu, o kohoutkové výšce kolem 76 cm, lehčí kostry, slaběji osvalení, s lehčí a sušší hlavou. Jejich srst byla převážně tmavě zbarvená a po stránce výkonnostní to byli vytrvalci.

Do mnohých, ne-li do všech dlouhosrstých typů byla v nemalé míře přilévána krev kurdských chrtů, i když to chovatelé většinou vehementně popírali. Chrti Kurdů vynikali jednak rychlostí a skokanskými schopnostmi, jednak měli nesmírně odolné polštářky tlapek, které úspěšně vzdorovaly jakýmkoli zraněním při práci

Typická silueta s klenutou horní linií těla

Nejrychlejší psi světa – 5. díl

**Srst má být
hedvábná,
měkká,
zvlněná
nebo tvoří
drobné
lokny**

v nejnáročnějším terénu. To bylo pro vlčí štvance, podle jejichž potřeb se chov řídil, velmi důležité.

V létech 1910 až 1913 byli ruští chrti velmi často importováni z Ruska do západní Evropy. Umožnil to jednak zahraniční zájem o psa imponantního vzhledu, jednak skutečnost, že v Rusku té doby byl chov zaměřen výlučně na výkon, na povahové založení psů, a dával přednost jednoznačně jedincům velmi ostrým, agresivním, kteří byli nejvhodnější ke štvanicím na vlky. Do západní Evropy se dostávali zástupci všech typů, zvláště pokud nesplňovali ruské požadavky na povahu.

Krátce před začátkem první světové války, v říjnu roku 1913, se na výstavě psů v Kasselu předvedlo přes padesát barzojů. Posuzoval je generál de Meyer z Kyjeva, který jako nejlépe vyhovující pro potřeby chovu v zemích, kde se nepoužívají k lovu vlků, tj. mimo Rusko, vybral psa Asmoděje Peršino a fenu Ptičku Peršino. Byli pro tento účel podle něho nejlepší jak po stránce exteriérové, tak povahové. Generál de Meyer, který v roce 1923 spolu s A. K. Boldarevem a D. a B. Šeremetěvovými sestavil první standard ruského chrta - barzoje mezinárodně uznaný FCI, stanovil, že nejdůležitější v chovu plemene je maximální ušlechtilost a celková elegance vzhledu spojená s povahovými vlastnostmi, jako jsou pozornost, zdrženlivost a sebevědomí.

Kulturní plemeno ruský chrt - barzoj vzniklo v západní Evropě smíšením psů všech v Rusku již dříve uznaných dlouhosrstých typů. Početně mezi nimi pře-

vládali psi a feny z chovu Peršino. Ruští chrti si v západní Evropě rychle získali značnou oblibu veřejnosti, takže v kynologicky rozvinutých zemích představovali v období mezi oběma světovými válkami téměř polovinu všech chrtů zapisovaných do plemenných knih.

Komentář ke standardu

Podle platného standardu FCI čís. 193 z roku 2001 je ruský chrt - barzoj velký, štíhlý pes aristokratického chování, pevné stavby těla a lehce protáhlého tělesného rámce. Feny bývají poněkud delšího formátu těla než psi. Kostra musí být silná, nikoli však příliš těžká, hrubá. Kosterční svalovina má být dobře vyvinutá, suchá, zvláště na stehnech, ale svalový reliéf není pod kůží patrný. Nejdůležitější pro celkový zjev je dokonalá vyváženost stavby těla a harmonický pohyb.

U psů má být kohoutková výška stejná nebo nepatrně větší než délka svislice spuštěné z nejvyššího bodu zadě k podkladu. U fen jsou obě veličiny stejné. Kohoutková výška musí být poněkud menší než délka těla. Hloubka hrudníku je přibližně rovna polovině kohoutkové výšky. Délka čenichové partie měřená od stopu po vrchol nosu je stejně dlouhá nebo poněkud větší než délka mozkovny měřená od stopu po týlní hrbol. Přes všechnu důležitost těchto proporcí nesmí být v porovnání s nimi přehlížen při posuzování celkový vzhled. Kohoutková výška má činit u psů 75 až 85 cm a u fen 68 až 78 cm. Obecně se cení co největší kohoutková výška, ovšem veli-

kost nesmí být na újmu celkové harmoničnosti zjevu.

Při hodnocení je třeba přihlížet nejen k exteriéru, ale také k povaze. Barzoj má být dokonale vyrovnaný a klidný ve všech běžných situacích. Při hře však může být až nečekaně vznětlivý a v konfliktních případech mohou být jeho reakce prudké. Jeho pohled je pronikavý a směřuje do dálky. Nikdy nesmí být agresivní vůči lidem. Kromě celkové proporcionality a typické siluety s charakteristicky klenutou horní linií těla je pro dojem, kterým barzoj působí, velmi důležitý tvar a proporce hlavy. Hlava je poměrně velmi úzká a dlouhá, ze všech chrtů má právě ruský chrt - barzoj hlavu nejdelší a nejužší. Je tak suchá a elegantní, že pod tenkou kůží jsou dobře viditelné velké žíly. Při pohledu ze strany tvoří horní linie mozkovny a linie nosního hřbetu protáhlý, lehce konvexní (vyklenutý), v místech čelního sklonu jen lehce oploštělý oblouk. Hladké, aerodynamické linie profilu hlavy jsou důležité pro její celkově elegantní a ušlechtilý vzhled. Jařmové oblouky nesmějí být vyklenuté, protože by činily hlavu hrubou. Mozkovna má být při pohledu shora úzká, protáhle oválného tvaru, při pohledu z boku je svrchu téměř plochá. Stop je téměř nezřetelný. Čenichová partie má být dlouhá, po celé délce dobře vyplněná, nikde propadlá. Nosní tvoří žádoucí klabonos. Nos je velký, pohyblivý a předsunutý před vrchol dolní čelisti. Okraje očních víček i pysky musejí být vždy černě zbarvené. Zuby mají být silné, skus nůžkový nebo kleštový. Žádoucí jsou velké, výrazné, šikmé, mírně vystupující oči oříškové až tmavě hnědé barvy, mandlového tvaru. Nikdy nesmějí být přímhouřené. Ušní boltce musejí být malé, vláčné (měkké), pohyblivé, nasazené nad linií očí a dozadu složené tak, že směřují buď k týlní krajině lebky a jejich vrcholky jsou blízko u sebe, anebo dolů a přikládají se těsně ke krku. Při vzrušení jsou ušní boltce nesené výše, vzhůru nebo do stran, někdy může být vztyčený jeden, jindy jsou vztyčené oba (dříve býval tzv. koňský stříh pokládán za vadu). Velké a tlusté ušní boltce jsou nežádoucí. Krk má být dlouhý, čistě modelovaný, poměrně bohatě osrstěný (což představovalo významnou ochranu před zuby vlků), ze stran oploštělý, svalnatý, lehce klenutý a spíše nízko nesený. Kohoutek má být nevýrazný, hřbet široký, svalnatý, pružný, tvořící při pohledu z boku s bedry a zádi vyklenutou křivku, která je výraznější u psů. Za optimální se pokládá převýšení 8 až 10 cm. Bedra jsou dlouhá, vyklenutá, osvalená, přiměřené

šířky. Zádě má být dlouhá a široká, lehce svažité. Vzdálenost mezi kyčelními hrboly nesmí být menší než 8 cm. Na tomto místě se také nejlépe pozná výživová kondice posuzovaného jedince. Hrudník je na pomyslném příčném řezu oválného tvaru, vcelku plochý, ani příliš úzký, ani širší než zádě. Nesmí vykazovat ani náběh k sudovitému tvaru. Dosahuje k loktům. Žebra jsou dlouhá, pod kůží mírně patrná. Předhrudí při pohledu ze strany lehce vystupuje před ramenní kloub. Ocas nízko nasazený, tenký a dlouhý, srpovitého nebo šavlovitého tvaru, bohatě osrstěný. Jestliže pes stojí, bývá dolů zavěšený, v pohybu je nesen výše, ne však nad horní linii. Na konci nesmí kroužkovat. Hrudní končetiny musejí být osvalené, čistě modelované, při pohledu zepředu dokonale rovné a rovnoběžné. Úhlení hrudních končetin je relativně strmé, strmější než u grejhaunda, nesmí však být v žádném případě tak strmé jako u azavažského chrta nebo arabského chrta - slugy. Délka volných částí hrudních končetin, od loktů k podkladu, má být stejná nebo poněkud větší než polovina kohoutkové výšky. Lopatky jsou dlouhé, šikmo uložené. Plece musejí být ploše osvalené, nevyboulené. Pánevní končetiny jsou rovné a rovnoběžné, jejich postoj je širší než postoj hrudních končetin. Při pohledu ze strany jsou výrazněji zaúhlené než hrudní končetiny, nejsou tak

strmé. Stehenní kosti jsou šikmo uložené, stehna musejí být patřičně osvalená, dlouhá. Bérce mají být dlouhé, svalnaté, šikmé, kolena a hlezna široká, silná, zřetelně zaúhlená. Nárty nesmějí být dlouhé a v normálním postoji jsou téměř kolmé k podkladu. Tlapky zaječí, prsty klenuté, drápy dlouhé, silné, u hrudních končetin kratší.

Typický pohyb je prostorný, lehký, plynulý a vzosný klus působící dojmem, že se pes sotva dotýká podkladu.

Srst a zbarvení

Srst má být hedvábná, měkká, zvlněná nebo tvoří drobné lokny. Na hlavě, ušních boltcích a zepředu na končetinách je krátká, hladká, přiléhavá, na trupu je dlouhá, zvlněná. Zvláště dlouhá je na spodní straně hrudníku. Na krku, na plecích, na hřbetě a zádi tvoří drobné lokny. Krátká nebo kudrnatá srst na hřbetě je nežádoucí. Na bocích těla a na stehnech by měla být srst přilehlejší, ploše zvlněná. Delší srst tvoří na zadní straně hrudních končetin a na ocasu tzv. třásně, na zadní straně stehen „kalhoty“. Nežádoucí je dlouhá zkrepaná srst kdekoli na těle. Všechny barvy srsti kromě modré, čokoládově hnědé a jejich odstínů jsou přípustné. Je možné zbarvení jednotné i strakaté. „Třásně“ bývá světlejší než základní barva srsti. U některých typů zbarvení se vyskytuje černá maska.

Ivan Stuchlý

**Barzojové ve
výstavním kruhu**